

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології**

Ямнюк Анни Миколаївни

**ТЕНДЕНЦІЇ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ ДИТИНИ ПІД ЧАС
РОЗПАДУ СІМ'Ї**

спеціальність 053 «Психологія»

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою (освітньо-науковою програмою)
«Психологія»

Науковий керівник:

*кандидат психологічних наук,
доцент, Ольховецький Сергій
Миколайович*

Умань – 2021

Зміст

Вступ	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ	10
1.1. Особливості психосоматичних захворювань	10
1.2. Вікові особливості психосоматичних розладів у дітей	13
1.3. Розлучення батьків очима дитини	19
1.4. Вплив стресу на організм дитини	24
1.5. Особливості психосоматичних розладів у дітей, їх класифікації	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕБІГУ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ.	53
2.1. Поняття сімейних конфліктів та їх особливості	53
2.2. Методика та специфіка роботи із психосоматичними розладами у дітей	55
2.3. Результати дослідження вікових та психологічних особливостей сприйняття дитиною конфліктних ситуацій у родині	62
2.4. Методичний апарат дослідження	82
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИХОВАННЯ ВЗАЄМВІДНОСИН У РОДИНІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЯК ОСНОВНОГО ЧИННИКА ЗДОРОВОЇ НАЦІЇ	85
3.1. Діагностика психосоматичних захворювань та упередження їх.	85
3.2. Як лікувати психосоматичні захворювання. Стратегія поведінки мудрих батьків	89
3.3. Профілактика виникнення психосоматичних розладів у дітей	90
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. З поглибленням знань в галузі психофізіології, фізіології людини та в розумінні особливостей психічного функціонування вчені намагаються дослідити феномени взаємозв'язку соматичних функцій та психічних процесів. Дана проблематика завжди цікавила дослідників, і на сьогоднішній день вона перебуває на піку популярності. Проблема природи психіки, свідомості та їх зв'язку з діяльністю мозку цікавила Арістотеля, Платона, Демокріта. Пізніше даною тематикою займалися Ф. Гегель, І. Сеченов, Г. Фехнер, В. Бехтерев, С.Хомська.

Взаємозв'язок здоров'я людини з її думками вже в давнину була відома людству: ще давньогрецькі мислителі були переконані в тому, що свідомість людини безпосередньо впливає на її тіло. З цієї причини із самого початку розвитку медицини основоположною позицією при лікуванні будь-якого захворювання було єдність душі («психо») і тіла («сома»). Адаптуючи це до сучасності, можна сміливо говорити, що медицина вже тоді була психосоматичною, а зв'язок емоцій з відхиленнями окремих органів організму людини, яка є центральною проблемою сучасної психосоматичної медицини, можна простежити навіть у філософії Платона, який жив більше двох тисяч років тому.

На сучасному етапі розвитку психосоматичної науки проблему взаємозв'язку соматичних функцій і психічних процесів досліджували як фізіологи (І. Сеченов, В. Бехтерев, П. Анохін, Р. Лурія, Н. Бехтерева, Ю. Александров та інші), так і психологи (В. Вундт, Б. Теплов, Д. Небиліцин, О. Леонт'єв, П. Сімонов та багато інших).

З поглибленням знань в галузі фізіології, психофізіології та психічної діяльності вчені намагаються більш предметно дослідити фізіологічні і психічні феномени. Проблема взаємозв'язку соматичних функцій і психічних процесів намагались досліджувати як фізіологи (І. Сеченов, Г. Фехнер, І. Павлов, В. Бехтерев, П. Анохін, О. Лурія, Н. Бехтерева, Ю. Александров,

Є. Хомська, Є. Соколов), так і психологи (В. Вундт, В. Теплов, В. Небиліцин, С. Рубінштейн, О. Леонтєв, А. Іваницький, Е. Констандов, П. Сімонов, К. Судаков).

Будь-яке із психосоматичних захворювань є властивістю людського організму як системи в цілому. Воно не походить окремо а ні з психічних, а ні з фізіологічних (включаючи спадковість) якостей особистості, воно не піддається логічному поясненню шляхом дослідження властивостей якоїсь однієї підсистеми – психічної чи соматичної. Лише взаємодія між цими підсистемами та оточуюче середовище можуть призвести до нового стану організму, який визначається як психосоматичне захворювання. І лише розуміння цих зв'язків може дати можливість ефективно впливати на захворювання, що виникло, в тому числі й засобами психотерапії

У своїй практичній діяльності медичні працівники періодично зіштовхуються із дітьми, підлітками, чиї патології не можна пояснити та об'єктивно оцінити. Ці стани різняться різким розвитком та завдають суттєвих страждань дитині. Межують від найбільш розповсюджених фізичних захворювань і аж до соціальної дезадаптації. Наявність спільної ознаки – безперечна участь психологічних механізмів в патогенезі та в підтримці цієї групи порушень здоров'я – дозволило об'єднати їх під загальною назвою – психосоматичні функціональні захворювання.

Відтак, одним із пріоритетних напрямів посилення уваги до феномену психосоматичних розладів пояснюється як зростанням розуміння їх ролі в життєдіяльності особистості на сучасному етапі розвитку суспільства. Вивчення причини психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї набуває особливого значення в контексті формування.

Об'єкт дослідження: причини психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї.

Предмет дослідження: психосоматичні розлади дитини під час розлучення.

Мета дослідження: визначити тенденції психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї

Використано такі методи дослідження: теоретичного аналізу, синтезу, порівняння, комплекс емпіричних методів (аналіз документації, письмове та усне опитування); спостереження, методи тестування, самооцінки; проведення психологічного експерименту (констатувального та формувального).

Для досягнення мети дослідження поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати сучасний стан розробки проблеми психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї.
2. Розкрити сутність, структуру психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї.
3. Визначити рівні психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї.
4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи психосоматичних розладів дитини під час розпаду сім'ї.

У роботі застосовувалися такі **методи:** теоретичний аналіз і узагальнення наукової літератури, тестування, методи якісного аналізу даних, методи математичної статистики.

Організація дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Зеленківської НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів- ДНЗ» Київської області м. Миронівка. В експерименті приймало участь 20 учнів молодшого шкільного віку.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що завдяки знанню причин психосоматичних розладів, особливо під час розлучення в сім'ї можна їм запобігти а з часом анулювати.

Практична значимість результатів дослідження. Результати емпіричного дослідження говорять про те, що можна при вірному психологічному підході оминати психосоматичних розладів дитини під час розлучення. Отримані результати дослідження можуть бути використані в

професійній діяльності психолога в практиці консультування осіб, з метою прогнозування виникнення психологічних та психосоматичних розладів у дітей. Також результати дослідження можуть бути застосовані в роботі з кризовими сім'ями та в роботі з профілактики розлучень.

Структура роботи складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи проведене нами теоретико-емпіричне дослідження, можна зробити наступні висновки.

1. Психічне здоров'я дитини розглядалося вченими як складне утворення, що включає не тільки психофізіологічний аспект, але й наявність духовності, ідентичності, внутрішньої свободи. Базисним компонентом психічного здоров'я дитини є її емоційне благополуччя в умовах сімейного спілкування. Встановлена залежність дитини від емоційного стану найзначущих для неї людей – батьків.

Однією з базових умов збереження психічного здоров'я дитини є гармонічні відносини між подружжям. Ідентичність дозволяє дитині відчувати єдине «Ми», яке створює для дитини відчуття впевненості, повноцінності, самодостатності.

2. Сімейні конфлікти мають різну природу виникнення. Існує безліч причин, що призводять до розгортання сімейних конфліктів.

Особливості сімейних конфліктів виявляються в їх динаміці, а також у формах протікання. Динаміка сімейних конфліктів характеризується класичними етапами (виникнення конфліктної ситуації, усвідомлення конфліктної ситуації, відкрите протиборство, розвиток відкритого протиборства, вирішення конфлікту й емоційне переживання конфлікту). Важливою характеристикою, також, є підвищена емоційність та швидкість протікання кожного з етапів конфлікту. Існують і свої форми протиборства (докори, образи, сварки, сімейні скандали, порушення спілкування) та

способи їх подолання (примирення, налагодження згоди на основі взаємних поступок, розлучення).

Ще одна особливість сімейних конфліктів – важкі соціальні наслідки. Дуже часто ми можемо спостерігати як вони призводять до різних захворювань членів сім'ї, розлучень, виникнення психологічних травм у дітей

3. Психосоматичні розлади мають загальну ознаку - сполучення порушень психічної і соматичної сфери, які впливають на психічну діяльність хворої людини, що в свою чергу є важливим аспектом у визначенні предмету дослідження експерта-психолога.

- Теоретичний аналіз наукових праць, в яких наводиться безліч відповідних прикладів, дозволяє підтвердити існування досить тісного взаємозв'язку між психічними та соматичними розладами особистості, яка пережила чи стала свідком трагічної події.

- Сучасний стан розгляду питання взаємозв'язку психічного та соматичного компонентів представлений низкою теоретичних та науково-практичних підходів, які в свою чергу досить часто створюють плутанину у їх діагностиці та виявленні їх чинників. Одною із причин цього є те, що психосоматичні порушення важко відрізнити від інших станів, але справжні психосоматичні розлади викликаються скоріше несвідомим, ніж симптомами хвороби, травми чи поранення.

- Психосоматичні порушення можуть з'явитися в результаті стресу, проблем у взаєминах, тривалого конфлікту або інших нефізіологічних причин, часто викликаних зовнішніми факторами або людьми. Велике значення для розвитку цих порушень має характер і інтенсивність стресових ситуацій. Динаміка психопатологічних наслідків залежить від фізіологічних та психологічних особливостей учасника надзвичайної ситуації та його адаптаційних резервів.

З метою подальшого розвитку сучасних підходів щодо підвищення рівня ефективності надання екстреної психологічної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок надзвичайної ситуації, та вдосконалення заходів

щодо психологічного супроводження осіб, які зазнали психічної травми - цю проблему необхідно дослідити більш ґрунтовно. Дослідження постраждалого населення потрібно проводити через певний проміжок часу (1-2 місяці) після перебування в осередку надзвичайної ситуації .

4. Психосоматичні порушення можуть з'явитися в результаті стресу, проблем у взаєминах, тривалого конфлікту або інших нефізіологічних причин, часто викликаних зовнішніми факторами або людьми. Велике значення для розвитку цих порушень має характер і інтенсивність стресових ситуацій. Динаміка психопатологічних наслідків залежить від фізіологічних та психологічних особливостей учасника надзвичайної ситуації та його адаптаційних резервів.